

КОРОНАЦІЯ ДАНИЛА РОМАНОВИЧА В ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ Й ДИПЛОМАТІЇ ІНОКЕНТІЯ IV: КОРОТКИЙ НАРИС ІСТОРІОГРАФІЇ

Стаття відображає основні історіографічні оцінки коронаційного акту волинського князя Данила Романовича крізь призму зовнішньої політики й дипломатії папської курії в середині XIII ст., зокрема, Інокентія IV. Автори відзначають особливе зацікавлення в дослідженні цього питання з боку вчених різних країн. Заходи римського понтифіка передбачали розширення власних сфер впливу на низку східних земель, у тому числі Русь і Татарію. Тим не менше досі в літературі залишаються незрозумілими деякі аспекти як самої коронації, так і її наслідків, особливо для папського престолу, що й намагалися автори показати у своїй статті.

Ключові слова: історіографія, коронація, Інокентій IV, Данило Романович, татари, зовнішня політика, дипломатія.

Постать першого руського короля Данила Романовича на нинішній день доволі репрезентативно досліджена. Кількість біографічних нарисів наближається до десятка (не кажучи вже про тематичні конференції останнього 10-річчя) [6, с.24–29; 7, с.383–403; 8, с.22–97; 9–10; 11, с.186–198; 12, с.143–165; 16; 18; 21, с.3–10; 23; 24, с.48–87; 26–27; 37, с.77–83], тим не менше залишаючи історикам широке поле для дискусій, подальших вивчень малодосліджених фрагментів його діяльності.

У 2010 р. минуло 800 років від часу першої фактичної інтронізації на галицькому престолі, яку малолітньому Данилові Романовичу допомогли реалізувати угорці (вересень 1210 р. або ж 1211 р.) і під чиею зверхністю він перебував при владі до 1213 р. Іншою знаменною подією в житті князя стало отримання королівських інсигній і коронування на короля Русі, що мало місце в Дорогочині 1253 р. (гіпотетично 25 грудня), чому присвячено значно більше історіографічних оцінок, що досі так і не були згруповані в хоча б якийсь аналітичний порядок.

Оскільки “дорогочинська подія”, на відміну від “галицьких обставин” 1210/1211 р., займає в сучасній українській історії значно помітніше місце, ми вирішили приділити їй особливу увагу.

Взаємовідносини римської курії і чільників Галицько-Волинського князівства (від 1253 р. королівства Русі) відображені на сторінках літописної спадщини, папських булл та інших як наративних, так і актових документів. Хоча, на перший погляд, вони дають можливість побачити доволі повну картину взаємовідносин Данила Романовича з Інокентієм IV, його значення в зовнішній політиці римського понтифіка. Однак глибше занурення істориків різних поколінь і шкіл у цю неординарну тему викликало щораз більше питань, тісно переплетених з подіями історії інших країн Центрально-Східної Європи. Ця обставина й підкреслює актуальність зазначеної теми.

Мета та завдання роботи полягають в аналізі історіографічних оцінок самого факту коронації, з'ясуванні його місця в історичній долі як папського престолу, так і Русі. Крім цього, автори намагаються зрозуміти місце “дорогочинської події” у системі східноєвропейської політики Інокентія IV в середині XIII ст., його відносин з Литвою й татарами.

В історичній науці давно спостерігається дискусія щодо “римської” політики галицько-волинського князя Данила, його взаємин з Інокентієм IV напередодні й після коронування. При цьому учасники полеміки – в основному українці, що перетворює дану проблему на кулуарну, свого роду “домашню”, позбавлену навіть центральноєвропейського контексту, так як це було від кінця XVIII – початку XIX ст.

Питання про коронацію Данила вперше серед зарубіжних та українських істориків було порушено австрійським дослідником Якубом Августом Гоппе [51]. У 1792 р. у Відні була видана праця “Давніша і новіша історія королівства Галичини і Лодомерії”. Використовуючи невідомі нам джерела (головним чином, польські, угорські та матеріали папської курії), автор подав коротку оцінку взаємовідносин галицько-волинського князя з римським понтифіком, не надто детально відображаючи перебіг коронації Данила. Схожої методики вкрай лаконічного висвітлення цього питання дотримувався інший австрійський історик – Йоганн Христіан Енгель [49]. Зрозуміло, що сфера інтересів згаданих учених не передбачала детального відображення цієї події. У контексті поділів Речі Посполитої австрійська династія мала зацікавлення, у першу чергу, у вивченні історичного минулого долучених до своїх володінь земель.

Проте впродовж XIX–XX ст., за умов розвитку низки провідних європейських історичних шкіл, виникнення позитивізму, історико-правового, історико-культурного та інших напрямів, молода українська історіографія, опираючись на нові, до того часу невідомі документи, запропонувала іншу характеристику даної проблеми.

У середовищі українських дослідників Австрійської імперії вказані питання викликали неабияку цікавість. Звідси – і поява окремих спеціальних нарисів та акцент уваги на коронаційному акті Данила Романовича з боку А.Петрушевича, Д.Зубрицького, І.Шараневича та ін. [20; 36, с.8–81; 45]. Як правило, указану подію вищеперераховані вчені розглядали в руслі антитатарської політики галицько-волинського володаря, покликаної за допомогою Інокентія IV змінити стосунки з кочівниками на власну користь.

В українських землях на території Російської імперії наприкінці XIX – на початку XX ст. зазначені питання теж були предметом зацікавлення вчених. Так, у 1898 р. К.Мурковський видав свій короткий нарис під назвою “Даниил Романович Галицький в сношеннях с Римом” [30], що лише констатував факт коронації, але, тим не менше, започаткував серію наступних видань.

Зокрема, Микола Дашкевич, оцінюючи діяльність Інокентія IV в системі відносин із руським князем, писав: “Не можна звинувачувати папу. Він, очевидно, намагався підняти хрестовий похід проти татар, про що свідчать його булли 1247, 1251, 1253 та 1254 років... Папа бажав вплинути на релігійні почуття та самолюбство слов'ян... потрібно змити пляму, накладену ганебною втечею перед нечестивими, для яких має бути страшним вже саме ім'я християн” [17, с.177–178]. На підтвердження власних поглядів історик приводив зміст булли від 12 листопада 1247 р., якою понтифік погоджувався брати під опіку Престолу св. Петра князів Данила й Василька з їхніми нащадками. Такий акт духовного провідника Заходу, за словами українського вченого, означав усеєвропейську гарантію для Галицько-Волинської держави, яка ставила заслін для будь-яких претендентів на престол.

Інший український історик М.Чубатий дещо тенденційно, у надто, на наш погляд, схвальних тонах висвітлював взаємини Риму з, на той момент, холмським володарем. Він вважав переговори Данила з Римом одним з етапів просування України до унії, виділяючи навіть кілька попередніх етапів тимчасової реалізації такого типу унії в 1214–1219 рр. (з перервами), 1228–1234 рр. (з перервами) та ін. [44, с.1–108].

Схожих позицій дотримувався М.С.Грушевський, який оцінював кроки Данила, спрямовані на отримання королівської корони заходами, покликаними налагодити відносини із папством, захитаними в попередні кілька десятиліть [15, с.72]. Невдачу “Данилової унії” після 1254 р. дослідник пояснював недотриманням обіцянки папи організувати хрестовий похід проти татар і цього разу. “Проповідь хрестоносного похода, – писав М.Грушевський, – зісталася безплідною. Ані папа, ані князі, до котрих він звертався з зазивом, ніякої помочі против татар не прислали. З огляду на се Данило

не мав охоти робити якісь уступки римській курії в релігійних справах. Папа скоро переконався, що в сім напрямі нема що числити на Данила” [15, с.73]. Як не дивно, такий погляд на причини погіршення римсько-руських взаємин після 1254 р. домінував практично в усій радянській і здебільшого в сучасній історичній літературі 90-х рр. ХХ ст.

Українська діаспора цим питанням приділяла також немало увагу. “Лише дві особистості в цілій Європі, – писала Н.Полонська-Василенко, – розуміли добре, чим саме страшні були татари для неї – то були: папа Інокентій IV і король Данило Галицький. Обидва вони прагнули перемоги над татарами і шукали засобів для оборони” [37, с.77–83].

Водночас автори низки статей, що вийшли до 700-річчя коронації Данила Романовича, організованої при сприянні Ватикану, на наш погляд, ідеалізують діяльність папства в Східній Європі. У їхніх роботах простежується думка про постійне щире прагнення курії допомагати в боротьбі проти ворогів, яке не знайшло підтримки у володарів держав Центральної Європи [47]. Найбільше присвятив своєї праці коронації Данила редактор “Записок Чина св. Василя Великого в Римі” о. Атанасій Г.Великий ЧСВВ, що видав збірку папських грамот до зв'язків України з Римом у 1075–1700 рр. [2], частково з ватиканських архівів, частково, користуючись матеріалами, які були вже раніше відомі з інших видань [3, с.132].

Політична підоснова коронування, що завершила складний семирічний процес фрагментарного діалогу між князем Данилом і Святим Престолом (тривав від другої половини 40-х рр. ХІІІ ст.*), дає широкий простір для різночитань документів і літопису, починаючи від церемонії отримання папських привілеїв. У самому східно-слов'янському наративі немає жодних подробиць про саму коронаційну церемонію, атрибутами якої були три речі, привезені папським легатом: вінець, скіпетр і корона. Відтак о. А.Великий не знайшов у реєстрі листів від папи Інокентія IV за 1253 р. і попередні роки жодного документа, що б свідчив про наділення Данила Романовича королівськими привілеями [2, с.43–45]. Те, що подібні акції супроводжувалися відповідними листами й інвентаризаційними записами, не викликає в науковців жодних сумнівів. Проте, як переконаний учений, сумніватися в коронуванні Данила, себто переданні йому королівських інсигній – безпідставно. У наявному автентичному листі від 13 лютого 1257 р. новий папа Олександр IV дорікав Данилові за “недотримання” ним “присяги” [2, с.47].

Серед інших праць учених української діаспори заслуговує на увагу думка Е.Камінського, який вважав, що “...з однієї і другої сторони було стільки важливих мотивів до цього політичного порозуміння, що справа церковного порозуміння відходить неначе на другий план”. Дослідник був переконаний, що погляд деяких істориків, немовби корона Данила здобувалася церковно-релігійними поступками на користь Риму, виглядає необґрунтованим. Аналіз текстів документів ХІІІ ст., а особливо участь архієпископа Петра на Ліонському соборі 1245 р., показують, що Україна не потребувала з нічого поступатися, коли їй було забезпечено і гарантовано дотримання і використання на практиці східного обряду богослужіння. Як далі веде дослідник, “...це був мілітарно-політичний союз, свого роду, атлантийський протитатарський пакт” [22, с.119–122].

На думку о. М.Стахіва, який опрацьовував частину середньовічних актів з архіву Ватикану, “...татарська небезпека була вистарчаючим поштовхом і причиною до цього взаємного зближення та коронування. Справа церковного єднання була тільки справою похідною. Спільна небезпека, а не що інше, зв'язувала обидві сторони” [40, с.137–152].

*Уже в 40-х рр. ХІІІ ст. офіційна документація папської курії називала Данила не князем Волині (Lodomeriae Dux), а королем Русі чи королем русів (Russiae Rex, Rex Ruthenorum).

Радянська історична наука, сформована в традиціях історичного матеріалізму, гострого негативного ставлення до християнства в принципі, а діяльності папства зокрема досліджувані нами питання розглядала також і в контексті прийнятої ще в 30-ті рр. ХХ ст. концепції давньоруської народності [46]. Відтак коронування Данила Романовича з усіма відповідними наслідками загалом не вписувалась у загальну доктрину розвитку Русі. В.Пашуто [33–34; 35, с.52–77], Б.Рамм [38], Ю.Свідерський [39] та ін. зазвичай відображали факт коронації Данила як реалізацію споконвічного наміру Риму знищити православ'я, посилити вплив католицизму на сході континенту, за Карпатами. Із цією метою, як писали історики, створювались і духовно-рицарські та жебрущі ордени, заходи яких не завжди були мирними.

Політика центральноєвропейських країн розглядалася в основному лише в контексті так званої експансії католицизму щодо Східної Європи.

Тим не менше професор Іван Крип'якевич залишався переконаний, що "...суто церковні справи князя Данила не цікавили. Рим, навпаки, мав на меті в першу чергу релігійне питання – намагався притягнути Русь до церковної унії" [29, с.103].

Не надто заперечується вищенаведена позиція і в працях окремих теперішніх учених (М.Котляр, наприклад, який не вважав Данила "повноцінним" королем, називаючи його у своїх працях донині "великим князем" [1; 26–28]), хоча спроби подолати старі стереотипи вже мають місце.

У сучасній українській науковій літературі, яка поступово намагається позбутися політичної кон'юнктури, часто зустрічаються не дуже коректні або й надто спрощені оцінки політики римської курії, яка представлялася раніше заздалегідь ворожою, підступною тощо. Однак при цьому кількість конференцій, урочистостей наукового й суспільного значення, організованих до річниць коронації, різко зросла. Були написані й перші новітні короткі розвідки.

Так, львівський дослідник Іван Паславський у праці "Коронація Данила Галицького в контексті політичних і церковних відносин ХІІІ ст." висвітлює коронаційний акт 1253 р. на широкому тлі політичних взаємин Галицько-Волинської держави з римською курією. Історик робить висновок, що "...з дипломатичної кореспонденції та політичних кроків Інокентія ІV впродовж 1246–1254 рр. роль головного оплоту проти татарської загрози він відводив саме землям Романовичів. Власне, самі історичні обставини, що об'єктивно сформуливали спільну мету – протистояти агресії кочовиків, – звели шляхи Данила та Інокентія ІV назустріч одне одному" [31, с.47].

На сучасному етапі немало уваги вчені приділяють не тільки самому коронаційному акту, виконаному в Дорогочині 1253 р., але й історичній долі корони Данила Романовича, особливо після 1340 р. Із цієї проблеми з'явилося кілька робіт В.Бадяка [4, с.33–39; 5, с.107–118]. Історик, розглянувши деякі версії щодо ймовірного місця перебування інсигнії, прийшов до думки, що вказаний атрибут або ж був перероблений на єпископську митру перемишльського архієрея, або ж досі перебуває в запасниках Ватикану.

На фоні досі існуючих в історичній літературі загадок щодо самого коронаційного акту, до цього часу не віднайдених атрибутів королівської влади зберігалась актуальність організації спільних українсько-польських наукових форумів, конференцій (адже столиця Данила Романовича, як і його поховання, знаходиться наразі в Польщі – м. Хелм) задля спільного розв'язання насутих питань.

Відтак наприкінці 2008 р. у м. Дорогочин (Польща) силами працівників Варшавського університету й Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника з нагоди 755-ї річниці коронування Данила Романовича була проведена наукова конференція, покликана по-новому глянути на дану проблему, аналізуючи її в системі зовнішньої політики папського престолу. Свої виступи на цьому заході презентували історики з Польщі, України й Росії: М.Бартніцький, М.Волощук, О.Головко, Д.Дом-

бровський, М.Клати, В.Нагірний, Д.Харді та ін. Висновки, до яких прийшли вчені, полягають у тому, що потреба коронування полягала не лише в справі захисту територій Галичини, Волині та країн Центральної Європи від загрози з боку кочівників, але й урівнянні статусу самого князя Данила зі своїми сусідами – угорським королем Белою IV і литовським правителем Міндаугасом (прийняв королівську корону в 1251 р.), які були прямими претендентами на володіння Романовичів як з династичних, так і з політичних підстав [19].

Один з учасників згаданої конференції, сучасний історик О.Головко [14, с.229–230], вважає, що необхідним є в цій проблемі відзначити один важливий аспект, який часто ігнорується або недостатньо враховується дослідниками. За словами вченого, політику папства в середині XIII ст. не можна розглядати лише крізь призму місіонерської діяльності курії, її прагнення підкорити Русь у релігійному відношенні, а необхідно враховувати перипетії, що продовжувалися в Східній Європі та їх вплив на подальшу долю східнослов'янського світу в зазначеному контексті [13, с.340].

Особливу увагу з праць останніх років заслуговують дисертаційне дослідження М.Нагірного “Зовнішня політика князівств-земель Галичини і Волині в 1199–1264 рр.” і монографія люблінського історика М.Бартніцького “Закордонна політика князя Данила Романовича в 1217–1264 рр.”. Обом дослідникам кілька сторінок присвятили темі коронування старшого Романовича, вважаючи, що цей факт мав низку позитивних політичних наслідків, зокрема, у стосунках з угорцями й поляками. Історики відзначають також його важливість з точки зору місіонерської роботи на території язичницьких племен Прибалтики [48, s.133–134; 53, s.198–199].

Політичні аспекти коронування галицько-волинського володаря також стали предметом дослідження в одній зі статей польського історика К.Квятковського. Учений прийшов до висновків, що рішення руського князя прийняти протекторат папи було продиктоване не лише загрозою з боку татар, але й імовірною небезпекою втрати північних володінь Романовичів на користь литовського короля Міндовга, коронованого в 1251 р. Оточений землями католицьких монархів (угорського, литовського, польських князів), відчуючи постійний тиск з боку кочівників, Данило не мав фактично іншого вибору, як вдатися до пошуку сюзеренного заступництва з боку папства [52, s.37–60].

Серед інших робіт іноземних дослідників, які, як правило, у лаконічній формі згадують про коронацію Данила Романовича, варто назвати монографії торунського славіста Б.Влодарського “Польща і Русь (1194–1340)” і сучасного угорського професора М.Фонт “Королі династії Арпадів та князі Рюриковичі”. Автори оцінювали “дорогочинську подію”, як у першу чергу, антитатарський захід [50, old.258; 54].

Мотивом утворення держави європейського типу пояснює причини коронування Данила Романовича сербський історик Д.Харді [43, с.48–49]. Автор монографії “Спадкоємці Києва: між королівською короною та татарським ярмом” відобразив зовнішньополітичні зацікавлення коронування папою як литовського князя Міндовга, так і волинського володаря з причин християнізації прибалтійських племен, ятвягів зокрема [42, с.200].

У цілому, папу Інокентія IV історики характеризували зазвичай більше як політика, аніж духовну особу. Наприклад, ще А.Дж.Тойнбі називав його “знавцем законів, що перетворився на мілітариста” [41, с.347]. Однак самі історичні обставини змушували цього непересічного понтифіка “брати до рук” частіше меч, ніж хрест. Утрата християнами свого найбільшого сакрального центру – Єрусалима (1187 р.), велика небезпека опанування церквою світськими володарями й, нарешті, смертельна загроза, що нависла над християнською Європою з боку монголо-татар – саме ці об'єктивні фактори визначали напрям мислі й політики Інокентія IV. Це значною мірою виправдовує його як духовного лідера тогочасної Європи [31, с.47].

Визначення всіх параметрів східної політики папства є важливим, оскільки нині в дослідників ще немає повної ясності з питання про роль і реальні цілі папської політики в цій частині Європи, її взаємозв'язку з діями Риму на південному заході Русі, у Галицькій і Волинській землях. Пряме підтвердження цього – брак фахових, спеціальних монографічних видань.

Таким чином, історіографічний доробок з проблеми коронування Данила Романовича на короля Русі на цей час достатній для підбиття попередніх підсумків за більш ніж 200-літню традицію дослідження вказаної події. У цілому колектив істориків схильний вважати, що конкретну вигоду від інтронізації галицько-волинського володаря, за умов обопільних зобов'язань, могли мати обидві сторони: як папство, так і східнослов'янський світ загалом, для того, щоб:

- створити тривку коаліцію держав Центрально-Східної Європи проти татар;
- відкинути цю ж небезпеку подалі на схід, позбавляючи її впливів східноєвропейські князівства та пересунути тодішню татарську “залізну ширму” щонайменше до лінії верхнього й нижнього Дніпра;
- вирішити остаточно проблему поганських народів того ж простору та встановити, таким чином, правове й фактичне панування тут Тевтонського ордену;
- установити політично-правові, добросусідські відносини між Чехією, князівствами Польщі, Австрійським герцогством та Угорщиною з метою організації системи оповіщення, а при потребі й оборони католицького світу.

1. Галицько-Волинський літопис : дослідження, текст, коментар / [за ред. М. Ф. Котляра]. – К. : Наукова думка, 2002. – 396 с.
2. Documenta Pontificum Romanorum Historiam Ucrainae Illustrantia (1075–1953) : in 2 v. / Colleget in introductione et adrotationibus auxit P. Athanasius G. Welykyi OSBM / P. Athanasius G. Welykyi. – Romae, 1953. – V. 1. – 686 s.
3. Андрусак М. Унія з Римом і коронація Данила / М. Андрусак // Збірник документів V наукової конференції НТШ. – Торонто, 1954. – С. 132–137.
4. Бадяк В. До питання про коронацію і корону Данила Галицького / В. Бадяк // Науковий вісник Українського університету. – М., 2002. – Т. 2. – С. 33–39.
5. Бадяк В. Коронація Данила Галицького і доля його корони / В. Бадяк // Король Данило Романович і його місце в українській історії / Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, Львів. відділення Ін-ту укр. археографії та джерелознав. ім. М. С. Грушевського НАН України, Громадський комітет для відзначення 800-літнього ювілею короля Данила ; редкол.: Я. Дашкевич [та ін.]. – Л. : ВМС, 2003. – С. 107–118.
6. Войтович Л. Король Данило Романович. Загадки і проблеми / Л. Войтович // Король Данило Романович і його місце в українській історії / Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, Львів. відділення Ін-ту укр. археографії та джерелознав. ім. М. С. Грушевського НАН України, Громадський комітет для відзначення 800-літнього ювілею короля Данила ; редкол.: Я. Дашкевич [та ін.]. – Л. : ВМС, 2003. – С. 24–29.
7. Войтович Л. Король Данило Романович : загадки та дискусії / Л. Войтович // Terra Cossacorum. Студії з давньої та нової історії України : наук. зб. на пошану д-ра іст. наук, проф. В. С. Степанкова. – К. : Ін-т іст. України НАН України, 2007. – С. 383–403.
8. Войтович Л. Король Данило Романович: політик і полководець / Л. Войтович // Доба короля Данила в науці, мистецтві, літературі : матеріали міжнар. наук. конф. (Львів, 29–30 листопада 2007 р.). – Л. : Мистецький фонд імені Короля Данила, 2008. – С. 22–97.
9. Галич в доісторії і середньовіччі : матеріали міжнар. археологічної конф. (до 750-ліття коронування короля Данила Галицького), (Галич, 4–6 вересня 2003 р.). – Галич : Інформ.-видавничий відділ Нац. заповідника “Давній Галич”, 2003. – 128 с.
10. Галичина і Волинь у добу середньовіччя (до 800-річчя з дня народження Данила Галицького). – Л. : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2001. – 252 с.
11. Голик Р. Король – (не)чудотворець: образ Данила у системі літописних стереотипів / Р. Голик // Княжа доба: історія і культура / [відп. ред. Я. Ісаєвич]. – Л. : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2007. – Вип. 1. – С. 186–198.
12. Головка О. Б. Князь та король Данило Романович: віхи політичної діяльності / О. Б. Головка // Доба короля Данила в науці, мистецтві, літературі : матеріали міжнар. наук. конф. (Львів, 29–30 листопада 2007 р.). – Л. : Мистецький фонд імені Короля Данила, 2008. – С. 143–165.

13. Головка О. Б. Корона Данила Галицького: Волинь і Галичина в державно-політичному розвитку Центрально-Східної Європи раннього та класичного середньовіччя / О. Б. Головка. – К. : ВД “Стилос”, 2006. – 575 с.
14. Головка О. Б. Міжнародна наукова конференція з нагоди 755-ї річниці коронації Данила Романовича / О. Б. Головка // УІЖ. – 2009. – Вип. 2. – С. 229–230.
15. Грушевський М. С. Історія України-Руси : у 10 т., 11 кн. / М. С. Грушевський. – К. : Наукова думка, 1993. – Т. 3. – 640 с.
16. Гуслистий К. Данило Галицький / К. Гуслистий. – Саратов, 1942. – 12 с.
17. Дашкевич Н. Княжение Данила Галицкого по русским и иностранным известиям / Н. Дашкевич. – К. : Типография Императорского Университета, 1843. – 158 с.
18. Доба короля Данила в науці, мистецтві, літературі : матеріали міжнар. наук. конф. (Львів, 29–30 листопада 2007 р.) / [за ред. З. Лильо-Откович]. – Л. : Мистецький фонд імені Короля Данила, 2008. – 450 с.
19. Дрогичинь 1253 : матеріали міжнар. наук. конф. з нагоди 755-ї річниці коронації Данила Романовича / [упоряд. О. Жерноклеєв, М. Волощук, І. Гурак]. – Івано-Франківськ, 2008. – 188 с.
20. Зубрицкий Д. История древнего Галичско-Русского княжества : в 2 ч. / Д. Зубрицкий. – Л. : Ин-т Ставропигийский, 1852. – Ч. 2. – 368 с.
21. Ісаєвич Я. Д. Князь і король Данило : суспільство, церква, держава (до 800-річчя народження Данила Галицького) / Я. Д. Ісаєвич // Київська старовина. – 2002. – № 1. – С. 3–10.
22. о. Камінський А. Корона Данила в політико-правничій структурі Заходу / А. Камінський // Збірник документів V наукової конференції НТШ. – Торонто, 1954. – С. 119–122.
23. Король Данило Романович і його місце в українській історії / Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, Львів. відділення Ін-ту укр. археографії та джерелознав. ім. М. С. Грушевського НАН України, Громадський комітет для відзначення 800-літнього ювілею короля Данила ; редкол.: Я. Дашкевич [та ін.]. – Л. : ВМС, 2003. – 256 с.
24. Костомаров М. І. Данило Романович Галицький / М. Костомаров // Литературный сборник издаваемый Галицко-русской матицею. – 1886. – Вып. 1. – С. 48–87.
25. Костомаров М. І. Історія України в житєписах її визначніших діячів / М. Костомаров. – Л. , 1917. – 494 с.
26. Котляр М. Данило Галицький / М. Котляр. – К. : Ін-т іст. України НАНУ, 2001. – 153 с.
27. Котляр Н. Даниил, князь Галицкий: документальное повествование / Н. Котляр. – С. Пб. : Алетейя ; К. : Птах, 2008. – 320 с.
28. Котляр М. Історія дипломатії Південно-Західної Русі / М. Котляр. – К. : ПУ НАНУ, 2002. – 247 с.
29. Крип'якевич І. Галицько-Волинське князівство / І. Крип'якевич ; Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. – Л. , 1999. – 220 с.
30. Мурковский К. Даниил Романович Галицкий в сношениях с Римом / К. Мурковский. – К., 1898. – 25 с.
31. Паславський І. Коронація Данила Галицького в контексті політичних і церковних відносин XIII століття / І. Паславський. – Л. : Місіонер, 2003. – 112 с.
32. Пашуто В. Т. Внешняя политика Древней Руси / В. Т. Пашуто. – М. : Наука, 1968. – 472 с.
33. Пашуто В. Т. Героическая борьба русского народа за независимость (XIII век) / В. Т. Пашуто. – М. : Политиздат, 1956. – 279 с.
34. Пашуто В. Т. Очерки по истории Галицко-Волынской Руси / В. Т. Пашуто. – М. : Изд-во АН СССР, 1950. – 330 с.
35. Пашуто В. Т. О политике папской курии на Руси (XIII век) / В. Т. Пашуто // Вопросы истории (далее – ВИ). – 1949. – № 5. – С. 52–77.
36. Петрушевич А. Обзор важнейших политических и церковных происшествий в Галицком княжестве с половины XII до конца XIII века / А. Петрушевич // Литературный сборник издаваемый обществом Галицко-русской матицы. – Львовь, 1854. – Вып. 2. – С. 8–81.
37. Полонська-Василенко Н. Король Данило на тлі історичної доби / Н. Полонська-Василенко // Визвольний шлях. – 1954. – Кн. 9. – С. 77–83.
38. Рамм Б. Я. Папство и Русь в X–XIII вв. / Б. Я. Рамм. – М. ; Л. : Изд-во АН СССР, 1959. – 284 с.
39. Свідерський Ю. Ю. Боротьба Південно-Західної Русі проти католицької експансії в X–XIII ст. / Ю. Ю. Свідерський. – К. : Наукова думка, 1983. – 128 с.
40. Стахів М. Корона Данила і татари / М. Стахів // Analecta OSBM. – Сер. 2. – Секц. 2. – Вип. 1–2. – Рим, 1954. – С. 137–153.
41. Тойнбі А. Дж. Дослідження історії : у 2 т. / А. Дж. Тойнбі. – К. : Основи, 1996. – Т. 1. – 614 с.
42. Харди Ї. Наследники Кијева између краљевске круне и татарског јарма: студила о државно-правном положају Галиче и Галичко-Волинске кнежевине до 1264. године / Ї. Харди. – Нови Сад : МБМ плас, 2002. – 239 с.
43. Харди Ї. “Rex Russiae”, olim “Rex Gallicie” / Ђура. Харди // Дрогичинь 1253 : матеріали міжнар. наук. конф. з нагоди 755-ї річниці коронації Данила Романовича / [упоряд. О. Жерноклеєв, М. Волощук, І. Гурак]. – Івано-Франківськ, 2008. – С. 37–49.

44. Чубатий М. Західна Україна і Рим у XIII ст. у своїх змаганнях до церковної унії / М. Чубатий // Записки НТШ. – Л., 1917. – Т. 123–124. – С. 1–108.
45. Шараневич І. История Галицко-Володимирской Руси оть найдавейших времен до року 1453 / І. Шараневич – Л. : Накладом автора, 1863. – 348 с.
46. Юсова Н. М. “Давньоруська народність”: зародження і становлення концепції в радянській історичній науці (1930-ті – перша половина 1940-х рр.) / Н. Юсова. – К. : Стило, 2006. – 620 с.
47. Analecta OSBM. – Сер. 2. – Секц. 2. – Вип. 1–2. – Рим, 1954.
48. Bartnicki M. Polityka zagraniczna księcia Daniela halickiego w latach 1217–1264 / M. Bartnicki. – Lublin : Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2005. – 251 s.
49. Engel J. Ch. von. Geschichte von Galizien und Lodomerien / J. Ch. von Engel. – Galle : Ben Johann Jacob Gebauer, 1796. – S. 399–710.
50. Font M. Árpád-házi királyok és Rurikida fejedelmek / M. Font. – Szeged : Szegedi Középkorász Műhely, 2005. – 330 l.
51. Hoppe J. A. Geschichte und Erdbeschreibung der Königreiche Galizien und Lodomerien / J. A. Hoppe. – Wien : In Commision der Zierchischen Buchhandlung, 1792. – 364 s.
52. Kwiatkowski K. Przeciw Batu-chanowi czy Mendogowi – okoliczności, wymowa i znaczenie polityczne koronacji Daniela Romanowicza Halickiego na króla Rusi w 1253/1254 roku / K. Kwiatkowski // Klio. – 2004. – № 5. – S. 37–60.
53. Nagirnyj W. Polityka zagraniczna księstw ziem halickiej i wołyńskiej w latach 1198/99–1264. Praca doktorska / W. Nagirnyj. – Kraków, 2007. – 240 s.
54. Włodarski B. Polska i Rus (1194–1340) / B. Włodarski. – Warszawa : PWN, 1966. – 326 s.

This article is devoted the historiographic estimates of the coronation of Volhynian Daniel Romanovich through the prism of politics and diplomacy of the papal curia in the middle of the XIII century, including – Pope Innocent IV. The author notes a particular interest in the studying the issue on the side of scientists from different countries. Activities of the Roman Pontifex, according to scientists, predicted expand their spheres of the influence for the many eastern lands, including – Rus' and Tataria.

Key words: the coronation, Pope Innocent IV, Daniel Romanovich, Tatars, foreign policy, diplomacy.

УДК 930.1 37.011.32: (477.83/.86)

ББК 63. 2 (4 Укр)

Світлана Колибаб'юк

СТУДЕНТСЬКИЙ РУХ ГАЛИЧНИНИ В ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКІЙ ІСТОРИОГРАФІЇ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIX – 30-х РОКАХ XX ст.

У статті здійснено аналіз західноукраїнської історіографії історії студентського руху в Галичині в другій половині XIX – 30-х роках XX ст. задля визначення її позитивного доробку, вузьких місць і значення в українській історичній та суспільній думці. Вивчено сукупність історіографічних джерел різного походження, що з'явилися в досліджуваний період.

Ключові слова: москвофільство, рутенство, народовство, радикалізм.

У сучасній історичній науці посилюється інтерес до вивчення історії студентського руху в Україні, зокрема й у Галичині в другій половині XIX – 30-х роках XX ст., коли він здійснив бурхливий, складний, суперечливий поступ. Це знайшло відображення в значному пласті різножанрової літератури, що з'явилася в зазначений період і заслуговує на ретельне вивчення задля використання її інформативної бази та інших позитивних напрацювань сучасною історіографією. Поряд із цим студентський рух як за досліджуваний період, так і за сучасних умов істотно впливав і впливає на розв'язання значущих проблем суспільного розвитку, що також посилює інтерес до його минулого, щоб урахувати історичний досвід та уроки. Сказане зумовлює наукову та практичну актуальність і значущість заявленої в назві статті теми.

Сучасними науковцями недостатньо з'ясованим залишається вивчення літератури з історії студентських організацій, що вийшла переважно в Галичині до 1939 р. Звернення дослідників до цієї проблеми в спеціальних розділах дисертаційних і моно-